

ŠKOLNÍ PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ

Název a adresa školy	Základní škola Sulice, příspěvková organizace, Školní 343, 252 42 Sulice – Želivec
Webové stránky školy	www.zssulice.cz
Jméno a příjmení ředitele	Mgr. Josef Kabele
Telefon na ředitele	702 129 127
Email na ředitele	reditel@zssulice.cz

Jméno a příjmení školního metodika prevence	Ing. Linda Kůstková
Telefon na ŠMP	603 400 149
Email na ŠMP	kustkova@zssulice.cz
Konzultační hodiny	čtvrtek 14 – 15 (po předchozí domluvě), jinak kdykoli dle aktuální potřeby

Jméno a příjmení výchovného poradce	Mgr. Jana Čermáková
Telefon na VP	606 483 419
Email na VP	cermakova@zssulice.cz
Konzultační hodiny	pondělí 15 – 16 (po předchozí domluvě), denně 6 – 7, jinak kdykoli dle aktuální potřeby

Poslední aktualizace:	k 1. září 2021
Schválil:	Mgr. Josef Kabele, ředitel školy

1. ÚVOD

Školní program proti šikanování je nejúčinnějším způsobem, jak ochránit děti před šikanou. Program proti šikanování má přispívat k vytváření bezpečného prostoru, respektujícího a vstřícného prostředí ve škole. Zaměřuje se především na prevenci šikany a nabízí postupy pro případ řešení šikanování. Je určen pedagogickým i nepedagogickým pracovníkům školy a stejně tak žákům a jejich rodičům.

Školní program proti šikanování vychází z následujících dokumentů:

- Metodické doporučení k prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, MŠMT č.j. 21291/2010-28
- Vyhláška MŠMT č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školských zařízeních
- Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č.j. MSMT-21149/2016)
- Národní strategie primární prevence rizikového chování na období 2019–2027 (dokument MŠMT)

2. CHARAKTERISTIKA ŠIKANY

Šikanování je jakékoli jednání, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky (bití, vydírání, loupeže, poškozování věcí) tak i útoky slovní (nadávky, pomluvy, vyhrožování či ponižování). Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Rovněž se může realizovat prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu.

2.1. Podoby šikany

Přímá šikana může mít podobu fyzickou (např. bití, plivání, tahání za vlasy), verbální (např. vulgární nadávky, zraňující komentáře k rase, národnosti, etnicitě, náboženství nebo sexualitě, výhrůžky, násilné a manipulativní příkazy);

nebo neverbální (např. urážlivá gesta a zvuky, zírání, používání zastrašujících nebo výhružných výrazů ve tváři, nebo v řeči těla, ničení/schovávání/kradení věcí nebo učebních pomůcek).

Nepřímá šikana má za cíl způsobit emocionální a psychologické utrpení a poškodit sociální status oběti. Tato šikana je vykonávána způsobem, kdy útočník působí bolest tak, aby to vypadalo, že žádný takový záměr ve skutečnosti nemá. Hlavní agresor k útoku často využívá prostředníka, neútočí přímo. Nepřímá šikana je většinou nefyzická, nicméně v některých případech může být také třetí strana manipulována do situace, kdy má zapříčinit fyzické ublížení. Nefyzické formy nepřímé šikany pak mohou zahrnovat záměrnou ignoraci nebo izolování žáka nebo učitele rozšiřování zákeřných pomluv a lží, neoprávněná nařčení ze sexuálního obtěžování nebo nespravedlivého hodnocení (u učitele), ničení pověsti a reputace, ponižování před ostatními žáky i pedagogy, nepříjemné sexuální provokace.

Jednou z nejčastějších forem šikany je také elektronická šikana, tj. **kyberšikana**, která může mít podobu např. zakládání falešných profilů na jméno žáka či učitele s dehonestujícím obsahem, prezentace ponižujících videí na portálech, jako je youtube.com, spoluzaci.cz nebo facebook.com apod., prezentace zraňujících komentářů na webu, rozesílání vulgárních nebo výhružných koláží s tváří žáka nebo učitele či příslušníků jeho rodiny, výhružné SMS nebo e-mailly apod. Oproti šikaně tváří v tvář má kyberšikana ze své podstaty mnohem větší dosah, čímž ještě více zhoršuje prožívání oběti. Pokud je oběť šikanována ve třídě, svědky pomluv, nadávek, posmívání a ztrapňování je max. několik desítek lidí. V prostředí internetu může být svědkem (ale i útočníkem) stejného chování i několik desítek tisíc lidí. Kyberšikana bývá u dětí školního věku často doplňkem klasické přímé a nepřímé šikany. Je tedy důležité při řešení prověřit případné souvislosti s klasickou šikanou. Tedy pokud probíhá klasická šikana (např. nadávky, ponižování), je nutné zjistit situaci oběti v kyberprostoru (mobil, profil, chat apod.) a naopak. Škola by se kyberšikanou měla zabývat vždy, když se o ní dozví. Základním úkolem musí být zmapování konkrétního případu, které škole pomůže rozhodnout se pro správný postup řešení.¹

3. BEZPEČNÉ PROSTŘEDÍ VE ŠKOLE; JAK PŘEDCHÁZET ŠIKANĚ

Je důležité, aby se na vytváření bezpečného prostředí a předcházení šikany podílela celá škola. Stěžejní roli a zodpovědnost za tuto oblast nese ředitel školy, jeho role a aktivní přístup k problematice předcházení a řešení šikany je nenahraditelná.

¹ Problematice kyberšikany se věnuje Příloha č. 7 – Kyberšikana Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních (Dokument MŠMT č. j.: 21291/2010-28)

Ředitel školy úzce spolupracuje v oblasti otázek prevence a řešení šikany se školním metodikem prevence a výchovným poradcem. Obě pověřené osoby vyhodnocují a řeší počáteční šikany. Škola má nastavena jasná a srozumitelná pravidla chování ve svém školním řádu. Ve třídách jsou nastavena třídní pravidla, která nenahrazují ani nezdujují školní řád. Na tvorbě třídních pravidel a na reflexi jejich dodržování se podílejí spolu s pedagogem (nejlépe třídním učitelem) do značné míry i samotní žáci. Třídní učitelé zařazují dle potřeby třídnické hodiny, na kterých je žákům poskytnout bezpečný prostor k reflexi vlastní zkušenosti ve škole, kdy mohou mluvit o své spokojenosti ve škole, pocitu bezpečí, vztazích ve škole a ve třídě, učit se efektivně řešit konfliktní situace atd.

4. ZÁKLADNÍ POSTUP V ŘEŠENÍ ŠIKANY

Dojde-li k závažnému případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění), vedení školy oznámí tuto skutečnost Policii ČR. Vedení školy oznámí OSPODu skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka.

4.1. Škola zvládne situaci řešit sama

Jedná se o počáteční stadia šikany

- 1) Uskuteční se rozhovor s těmi, kteří na šikanu upozornili a s oběťmi. Rozhovor je nutné písemně zaznamenat a opatřit podpisy zúčastněných.
- 2) Nutno nalézt vhodné svědky. Pohovor s nimi opět písemně zaznamenat a opatřit podpisy
- 3) Individuální, případně konfrontační rozhovor se svědky (nikoli však konfrontace agresorů s oběťmi)
- 4) Zajistit ochranu obětem. O skutečnosti taktně informovat vyučující, kteří budou vyučovat ve třídě, kde je podezření na šikanu. Vyučující zajistí, aby nebylo oběti dále ubližováno.
- 5) Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi. Rozhovor je nutné písemně zaznamenat a opatřit podpisy zúčastněných. Při vedení rozhovoru se zúčastněnými je třeba vědět na co se zeptat a jak. Pracujeme s neverbálními technikami (pohled do očí, tělesná blízkost,..).
- 6) Rozhovor s obětí je nutné vést velmi citlivě a laskavě. Důležité je, aby dítě pocítilo naprostou důvěru v nás. Rozhovory vedeme tak, aby ostatní nevěděli, že vyšetřování probíhá.

- 7) Ke každému případu přistupujeme individuálně. Popsané kroky nelze časově vymezit. Je nutné, aby učitel postupoval citlivě a nezanedbal důležité momenty.

4.2. Situace, kdy škola potřebuje pomoc a je nezbytná součinnost s odborníky a s Policií ČR

Dojde-li k závažnému případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu, vedení školy oznámí tuto skutečnost Policii ČR a OSPODu.

Spolupráce s odborníky a Policií ČR.

Při řešení případů šikany spolupracovat s institucemi:

- 1) v resortu školství (s PPP, středisky výchovné péče, speciálními pedagogickými centry);
- 2) v resortu zdravotnictví (s pediatry a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči vč. individuální a rodinné terapie);
- 3) v resortu sociální péče (s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence, OSPOD);
- 4) Policie ČR (při závažném projevu šikany).

5. Primární prevence šikany

Škola bude vždy využívat preventivních opatření tak, aby se zabránilo i náznakům šikany. Při včasné podchycení šikany je úspěch zaručen. Využít se dají třídnické hodiny, komunikace s dětmi během přestávek, podnikání společných akcí apod. Cílem je rozvíjet pozitivní vztahy mezi žáky, vést je k sebedůvěře, přiměřenému sebevědomí a odpovědnosti za své jednání. Snažíme se dodržovat ovzduší důvěry mezi žáky a pedagogy. V kritických situacích dáváme jasně najevo, že toto chování je špatné a nelze jej tolerovat. Učitelství sbor nevystupuje lhostejně k projevům agresivity.

Prevence s využitím vzájemné komunikace:

Vysvětlovat:

- 1) co je a co není šikana;
- 2) co je a co není „bonzování“;

- 3) jak se zastat oběti;
- 4) jak a kdy vyhledat pomoc dospělého.

Pracovat:

- 1) ve skupinách;
- 2) podporovat vzájemnou komunikaci mezi žáky (co se mi líbí a co ne)
- 3) využívat besedy ve výchovných předmětech
- 4) využívat i externí pracovníky

Spolupracovat s rodiči:

- 1) spolupracovat při řešení problémů;
- 2) vzájemně se informovat;
- 3) navázat naprostou důvěru mezi učitelem a rodiči;
- 4) zapojit rodiče do akcí školy.

5.1. Primární prevence ve výuce

Učitelé vnímají nutnost vytvoření bezpečného prostředí ve třídách. Netolerují u žáků hrubé, vulgární, agresivní a nezdvořilé chování. Vedou žáky k jednání s úctou a respektem se všemi, bez rozdílu rasy, náboženství, kultury a sociálního zázemí. Kladou důraz na slušné chování a vzájemnou pomoc, motivují ostatní, aby se takové chování stalo normou. Vytvářejí spolu se žáky pravidla chování ve třídním kolektivu. Podle možnosti svého předmětu zařazují do výuky prvky o bezpečném chování, rozvíjí pozitivní vztahy. Součástí prevence je rozvoj v oblasti zdravého životního stylu (prvouka, výchova ke zdraví, tělesná výchova), v oblasti společenskovední a sociálně právní (vlastivěda, dějepis, výchova k občanství), v oblasti přírodovědné (prvouka, přírodověda, přírodopis, chemie).

5.2. Primární prevence ve školním i mimoškolních aktivitách mimo výuku

Při všech činnostech organizovaných školou (exkurze, výlety, vycházky, kroužky, školní družina) pedagogové zajišťují dozor. V rámci smysluplného vyplnění volného času škola umožňuje žákům navštěvovat kroužky, které organizuje škola. Klademe důraz na rozvoj pozitivních mezilidských vztahů a vzájemný respekt, dodržování zásad slušného chování.

5.3. Extremismus, rasismus, xenofobie, antisemitismus, homofonie

Při závažných projevech výše uvedených jevů je nutné vyrozumět rodiče, a to při opakovaných verbálních či vizuálních projevech s možným extremistickým podtextem či v případě odůvodněného podezření na účast žáka v extremistické partě a v případě užití násilí s extremistickým, rasistickým, xenofobiím nebo antisemitickým podtextem. Policii ČR vyrozumět v případě podezření na promyšlenou a extremisticky, rasisticky, xenofobně nebo antisemitsky motivovanou činnost (např. opakované rasistické verbální výpady se závažnými dopady na psychiku terčů takových výpadů).

5.4. Kyberšikana

Kyberšikana je jednou z forem psychické šikany. Jedná se o zneužití IT, zejména mobilů a internetu k takovým činnostem, které mají někoho záměrně ohrozit, ublížit mu. Podobně jako u šikany tváří v tvář se jedná o úmyslné chování, kdy je oběť napadána útočníkem nebo útočníky. Povaha a provedení útoků pak určuje její závažnost.

Jak zajistit ochranu oběti:

- 1) zajistit dostupné důkazy s podporou IT specialisty;
- 2) důkladně vyšetřit všechny souvislosti;
- 3) zvolit takové opatření a řešení, které je odpovídající závažnosti útoku a důsledkům, které agresor způsobil (spolupráce i s OSPODem a Policií ČR);
- 4) informovat zákonné zástupce oběti, ale i agresora; nabídnout jim kam se mají obrátit, pokud budou potřebovat pomoc při vyhledání řešení;
- 5) požadovat od všech zainteresovaných konečné řešení

Výchovná opatření vycházejí ze závažnosti a vždy vycházejí ze Školního řádu a Klasifikačního řádu.

6. ODPOVĚDNOST RODIČŮ A KOMUNIKACE ŠKOLY S RODIČI

Rodiče jsou seznámeni se základními dokumenty školy formou webových stránek. V průběhu školního roku se konají třídní schůzky, na 1. stupni formou tripartit. Pravidelně vychází školní časopis Suličnick. V souladu s platnou legislativou škola žádá rodiče o informovaný souhlas s poskytováním poradenských služeb. Při podezření na šikanování žáka je nezbytná spolupráce jak s rodinou oběti, tak i s rodinou agresora.

V průběhu vyšetřování nebo bezprostředně po skončení jsou prokazatelně seznámeni zákonní zástupci žáků se situací (sepsán záznam pohovoru s rodiči).

Úkolem je rodiče informovat o zjištěních a závěrech školy a domluvit se na dalších opatřeních. Při jednání s rodiči dbají pedagogičtí pracovníci i na taktní přístup a zejména na zachování důvěrnosti informací. Prostřednictvím webových stránek, případně komunikačního kanálu Bakaláři jsou rodiče seznamováni s aktuální nabídkou a účastí jednotlivých tříd v preventivních programech zaměřených na vztahy a klima ve třídě.

7. ŠIKANA ZAMĚŘENÁ NA UČITELE

Šikana zaměřená na učitele ze strany žáků musí být chápána jako celostní problém, který se týká všech členů školy. Odpovědnost za prevenci a řešení šikany nese vedení školy, potažmo také zřizovatel. Šikana zaměřená na učitele je specifická tím, že dojde k narušení jasně definovaných rolí (učitel × žák) a žák/student se dostane do pozice větší moci než pedagog. Šikana zaměřená na učitele se nejčastěji odehrává ve škole – ve třídách a na chodbách, nicméně může se odehrávat také mimo školu ve veřejných prostorech, v místě bydliště pedagoga nebo v kyberprostoru.

7.1. Postup při vyšetřování

- 1) Rozhovor s obětí - v soukromí;
- 2) Nalezení svědků - kdo na šikanu upozornil; učitelé, žáci - rozhovory - vše písemně;
- 3) Rozhovor s agresorem - rozhovoru se účastní ŠMP, VP (případně oba, výchovná komise);
- 4) Schůzka vedení školy, ŠMP, VP, TU – učinit rozhodnutí o opatřeních (ve vztahu k oběti, agresorovi, třídě);
- 5) Informovat pedagogický sbor na mimořádné schůzce;
- 6) Schůzka s rodiči agresorů - seznámit je s navrženými opatřeními, požádat o spolupráci - o průběhu sepsat zápis;
- 7) TU ve spolupráci s VP, ŠMP, vedením školy vše projedná s třídou, proběhne nastavení jasných pravidel v rámci rolí žák x učitel;
- 8) Oběť v případě potřeby vyhledá odbornou pomoc;
- 9) Pokud je situace opravdu závažná, může dojít k výměně vyučujících (zamezení přímého kontaktu oběti s agresory);
- 10) Ve třídě, kde k popsané situaci došlo, proběhne speciální intervenční program pro žáky;
- 11) Třída jako celek je pod neustálým dohledem - situace zde a další vývoj je sledován.

8. PRÁVNÍ ODPOVĚDNOST ŠKOLY

V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování.

Z tohoto důvodu pedagog musí šikanování mezi žáky neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc.

Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:

- 1) Dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí. Tato povinnost vyplývá ze školského zákona (§ 21 odst. 2 školského zákona).
- 2) Škola ohlašuje orgánu sociálně-právní ochrany dětí takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný, nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo. Situace ohrožení dítěte přitom musí trvat po takovou dobu nebo nabývat takové intenzity, že nepříznivě ovlivňuje vývoj dítěte anebo je nebo může být příčinou nepříznivého vývoje dítěte (viz § 6, 7 a 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů). V případě šikany se jedná o všechny případy, které škola oznámila policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a dále případy, které sice výše uvedeným nebyly oznámeny, avšak které jsou svou povahou velmi závažné a nasvědčují tomu, že dítě se nachází v nepříznivé sociální situaci, jelikož jeho přirozené prostředí nedokáže dostatečným způsobem naplňovat své funkce při zajišťování přiměřené ochrany příznivého vývoje dítěte.
- 3) OSPOD vstupuje do řešení těch případů agresivního chování dítěte ve škole, v nichž jsou tyto projevy pouze sekundárním důsledkem nepříznivé sociální situace dítěte a jeho rodiny a v nichž je třeba dítěti a jeho rodině zprostředkovat a zajistit odpovídající pomoc a podporu prostřednictvím nástrojů sociální práce.
- 4) Dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR. Trestní oznámení je možné podat také na státní zastupitelství. Tuto skutečnost oznámí ředitel školy nebo jiná pověřená osoba jakoukoliv formou (písemně, telefonicky, osobně) na Policii ČR, v ideálním případě přímo specialistovi na problematiku mládeže Služby kriminální policie a vyšetřování, jinak na nejbližším obvodním oddělení Policie ČR. V takovém případě vystupuje tato osoba jako oznamovatel a má právo na vyzoomnění do jednoho měsíce od podání oznámení. Oznámení může podat také zákonný zástupce dítěte.

9. TRESTNĚ-PRÁVNÍ HLEDISKO ŠIKANY

V zákoně č. 40/2009 Sb, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů ani v jiném zákoně není šikana sama o sobě definována jako trestný čin nebo přestupek, přesto může svým charakterem naplňovat znaky některého z přestupků či trestných činů.

Protiprávní jednání s prvky šikany může být kvalifikováno jako přestupek dle zákona číslo 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů. Nejčastěji se bude jednat o přestupky proti občanskému soužití dle ustanovení § 49 odst. 1 zákona o přestupcích (např. ublížení na cti, vyhrožování újmou na zdraví atd.). Za přestupek je odpovědná osoba starší 15 let.

Závažnější forma šikany může vykazovat znaky skutkové podstaty například těchto trestných činů: proti zdraví: § 145 Těžké ublížení na zdraví; § 146 Ublížení na zdraví; proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství: § 171 Omezování osobní svobody; § 173 Loupež; § 175 Vydírání; § 177 Útisk; dále pak trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti: § 185 Znásilnění; § 186 Sexuální nátlak; § 187 Pohlavní zneužití; § 191 Šíření pornografie; § 192 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií; trestných činů proti majetku: § 205 Krádež; § 228 Poškození cizí věci; konečně se může jednat i o trestné činy narušující soužití lidí: § 353 Nebezpečné vyhrožování; § 354 Nebezpečné pronásledování.

Je-li šikana motivována důvody, jako jsou zdravotní postižení, etnicita, náboženství a podobně, a splňuje-li znaky podle příslušných níže uvedených ustanovení trestního zákoníku, lze v určitých případech uvažovat také o trestném činu hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob, případně i podněcování nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod (§ 355, resp. 356 trestního zákoníku). Takovýto motiv může rovněž u některých výše uvedených trestných činů podmiňovat užití přísnější klasifikace, tedy možnost udělení vyššího trestu.

Kyberšikana obdobně jako školní šikana sice není sama o sobě trestným činem ani přestupkem, ale její projevy mohou naplňovat skutkovou podstatu např. těchto trestných činů: nebezpečné pronásledování (tzv. stalking, § 354 trestního zákoníku) – např. dlouhodobě opakované pokusy kontaktovat všemi dostupnými prostředky oběť, která proto pociťuje důvodné obavy o život nebo zdraví své či svých blízkých; účast na sebevraždě (§ 144 trestního zákoníku) – např. zaslání SMS oběti s úmyslem přimět ji k sebevraždě, kterou skutečně spáchá či se o ni pokusí; porušení tajemství dopravovaných zpráv (§ 182 trestního zákoníku) – např.

porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§ 183 trestního zákoníku), např. zveřejnění fotografií z telefonu oběti; pomluva (§ 184 trestního zákoníku) – např. vytvoření webových stránek, které nepravdivě zesměšňují oběť; šíření pornografie dle § 191 trestního zákoníku (viz sexting); výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií (dítětem se rozumí osoba mladší 18 let) dle § 192 trestního zákoníku (viz sexting).

Trestní odpovědnost ve smyslu zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů, je trestně odpovědnou osoba starší 15 let, která je dostatečně rozumově a mravně vyspělá. Pro účely zákona o soudnictví ve věcech mládeže se pak takový trestný čin označuje jako provinění. V případě jednání vykazujícího znaky trestného činu, kterého se dopustilo dítě mladší 15 let, se hovoří o činu jinak trestném. I když dítě mladší 15 let není trestně odpovědné, mohou mu být dle tohoto zákona soudem pro mládež uložena opatření potřebná k jeho nápravě. Činu jinak trestného se může dopustit též mladistvý (osoba starší 15 a mladší 18 let, která je trestně odpovědná), který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat protiprávnost činu nebo ovládnout své jednání.

Trestní zákoník zakládá v určitých případech povinnost některým činům zabránit, a jiné zmíněným orgánům ohlásit. Smyslem ustanovení o trestnosti nepřekážení trestnému činu je zabránit spáchání některých závažných činů a tím chránit společnost před jejich důsledky. S účinností od 1. 12. 2016 se rovněž níže popsaných trestných činů bude moci dopustit i sama škola jako právnická osoba, kdyby například úmyslně zatajovala, že u nich uvedeným trestným činům dochází.